

HUR EXTREMA ÄR DE ÅTTA RIKSDAGSPARTIERNA?¹

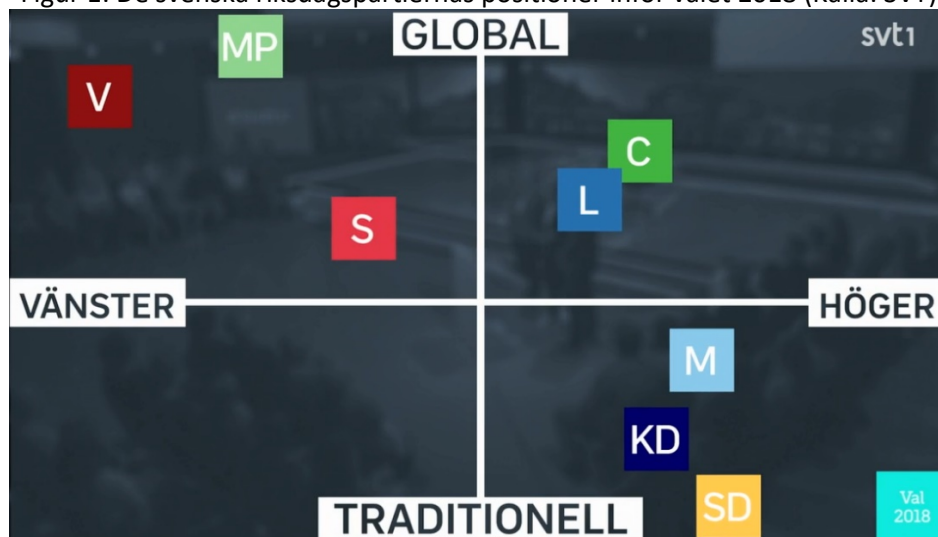
Björn Lantz²

Det sägs ofta att vissa politiska partier är "extrema" i någon dimension. Till exempel etiketteras SD i den allmänna debatten ibland som "högerextremt" (Sveriges Radio, 2019, 22 maj), även om det får anses klarlagt att SD:s *väljare* generellt sett inte kan betecknas så (Sannerstedt, 2015). Huruvida det är korrekt att beskriva partiet i sig eller dess ståndpunkt i enskilda sakfrågor på detta sätt är dock en annan sak.

Oavsett vilket politiskt parti det handlar om så används nog beteckningen "extremt" främst av personer som politiskt sett själva anser sig stå långt ifrån partiet ifråga, och huvudsakligen i pejorativt syfte. Men vad innebär det egentligen att ett parti är "extremt"? Går det att mäta objektivt på en skala? Även om det inte verkar finnas någon helt entydig och vedertagen operationaliserbar definition i den vetenskapliga litteraturen (Smith, 2003) så definieras begreppet *extremism* på Wikipedia³ som "... an ideology that is considered (by the speaker or by some implied shared social consensus) to be far outside the mainstream attitudes of society". Ju mer ett parti avviker från den samhällseliga normen, desto mer extremt är det i så fall. Men vad är "den samhällseliga normen"?

Ett sätt att operationalisera detta begrepp, som används här, är att utgå från en vänster-höger-skala kontrasterad mot en GAL-TAN-skala (Oscarsson, 2017). På så sätt erhålls en tvådimensionell analysmodell som ofta används för att beskriva politiska ideologier och konfliktstrukturer. SVT använde t.ex. den inför valet 2018 för att illustrera de olika partiernas positioner, baserat på samarbete med statsvetare. I figur 1 nedan visas den bild som enligt SVT:s analys sammanfattade det aktuella läget.

Figur 1: De svenska riksdagspartiernas positioner inför valet 2018 (Källa: SVT)

Enligt denna modell kan partierna alltså placeras in i ett koordinatsystem. Vart och ett av partierna har då en position som beskrivs av en x- och en y-koordinat. Den position som den "genomsnittliga" x-koordinaten och den "genomsnittliga" y-koordinaten får, viktat för det antal röster respektive parti

¹ Dokumentet publicerades online 2019-12-11 på <https://research.chalmers.se/publication/514227>

² Teknikens ekonomi och organisation, Chalmers tekniska högskola, Göteborg. E-mail: bjorn.lantz@chalmers.se

³ <https://en.wikipedia.org/wiki/Extremism>, hämtad 10 december, 2019.

faktiskt fick i valet 2018, kan då sägas utgöra ett mått på den samhälleliga norm från vilken mer extrema positioner motsvaras av större avstånd. Detta är också det tillvägagångssätt som användes här. De exakta koordinaterna för respektive parti togs fram via digital "reverse engineering" av figur 1 (där övre vänstra hörnet motsvarar punkten (0, 0)) efter justering för det 16:9-förhållande som TV-bilden har, så att de båda dimensionerna vägde lika i termer av extremism⁴. Respektive partis röstetal i valet 2018 hämtades från www.scb.se. Tabell 1 nedan sammanfattar dessa data.

Tabell 1: Riksdagspartiernas positioner och antal röster i valet 2018

Parti	x (vänster-höger)	y (GAL-TAN)	Antal röster i valet 2018
C	746	298	557 500
KD	765	903	409 478
L	686	400	355 546
M	819	738	1 284 698
MP	285	78	285 899
S	418	461	1 830 386
SD	851	1045	1 135 627
V	106	183	518 454

I den s.k. tyngdpunktsmodellen (Lantz, 2015) visas hur en "genomsnittlig" x-koordinat och en genomsnittlig y-koordinat baserat på n olika punkter med olika vikter generellt kan beräknas som $x = (\sum_{i=1}^n x_i w_i) / (\sum_{i=1}^n w_i)$ och $y = (\sum_{i=1}^n y_i w_i) / (\sum_{i=1}^n w_i)$ där x_i , y_i och w_i är x-koordinat, y-koordinat och vikt för punkten i . Detta tillvägagångssätt användes här, vilket gav koordinaterna (649, 658). Beräknad på detta sätt ligger "den samhälleliga normens tyngdpunkt" alltså något mot höger och något mot TAN sett från mittpunkten (610, 591) i koordinatsystemet i figur 1.

De olika partiernas avstånd från tyngdpunkten beräknades sedan rektilinjärt, d.v.s. summan av avståndet i x-led och avståndet i y-led. Resultaten från dessa beräkningar sammanfattas i tabell 2, där också partiernas inbördes rangordning i termer av avstånd från tyngdpunkten framgår. Eftersom tyngdpunkten ligger i den nedre och högra kvadranten är den "maximala extremism" som matematiskt sett skulle kunna nås lika med övre vänstra hörnet i figur 1, vilket motsvaras av det rektilinjära avståndet 1 307 punkter. I kolumnen längst till höger visas de enskilda partiernas avstånd från tyngdpunkten i förhållande till det maximala avståndet (vilket man skulle kunna kalla "graden av extremism").

Tabell 2: Riksdagspartiernas beräknade avstånd från "den samhälleliga normen"

Parti	Rektilinjärt avstånd från tyngdpunkten	Rangordning	"Graden av extremism"
C	429	5	35,7%
KD	467	4	38,9%
L	267	8	22,2%
M	356	6	29,6%
MP	838	2	69,8%
S	322	7	26,8%
SD	695	3	57,9%
V	912	1	75,9%

Sammanfattningsvis visar denna analys att det mest extrema av de åtta riksdagspartierna är V, följt av MP och SD. Minst extrema är L, följt av S och M. Man kan notera att just V, MP och SD sticker ut

⁴ Man kan naturligtvis även argumentera för att den ena eller den andra dimensionen borde väga tyngre.

då de är de enda partier som har en "grad av extremism" som ligger över 55 %. De fem övriga partiernas "grad av extremism" ligger alla under 40 %.

Det bör betonas att resultatens validitet naturligtvis är avhängig de antaganden som analysen bygger på, t.ex. att de båda dimensionerna väger lika tungt, att just dessa två dimensioner är de som är relevanta, att extremism kan mätas som ett rektilinjärt avstånd från en tyngdpunkt, och att tyngdpunkten för "den samhälleliga normen" kan estimeras som ett vägt genomsnitt av de olika partiernas positioner på det sätt som vi har gjort här.

Ytterligare en begränsning i resultatens användbarhet är det faktum att både partiernas positioner och deras väljarstöd förändras över tid, vilket naturligtvis förflyttar tyngdpunkten. De data som användes i analysen ovan härrör från valrörelsen och valet 2018. När detta skrivs i december 2019 hade t.ex. SCB:s partisympatiundersökning för 2019 nyligen presenteras, där det bl.a. framgick att väljarstödet för SD hade ökat med omkring 5 procentenheter jämfört med valet 2018, på bekostnad av de flesta andra partier. En sådan förändring, allt annat lika, gör naturligtvis att tyngdpunkten för "den samhälleliga normen" förflyttas något mot SD. Flera partier har även gjort större justeringar av sina ståndpunkter sedan valet, vilket gör att deras placering i figur 1 eventuellt skulle se något annorlunda ut idag, vilket även det kan påverka tyngdpunkten.

Referenser

Lantz, B. (2015). *Operativ verksamhetsstyrning*. Studentlitteratur AB, Lund.
<https://www.studentlitteratur.se/31470-05>

Oscarsson, H. (2017). *Det svenska partisystemet i förändring*. I Andersson, U., Ohlsson, J., Oscarsson, H. & Oskarson, M. (red). *Larmar och gör sig till*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
https://som.gu.se/digitalAssets/1649/1649032_411-428-henrik-oscarsson.pdf

Sannerstedt, A. (2015). *Hur extrema är Sverigedemokraterna?* I Bergström, A., Johansson, B., Oscarsson, H. & Oskarson, M. (red). *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
https://som.gu.se/digitalAssets/1533/1533976_hur-extrema---r-sverigedemokraterna-sannerstedt.pdf

Smith, R. B. (2003), Political Extremism – Left , Center, and Right. *The American Sociologist*, 34(1/2), 70-80. <https://www.jstor.org/stable/27700343>

Sveriges Radio (2019, 22 maj). *S om SD: Det är ren högerextremism*. [Videofil]. Hämtad 10 december, 2019, från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7225759>